

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ

BAŞKANLIK SİSTEMİ NE GETİRİYOR, NE GÖTÜRÜYOR?
MECLİS GÜÇLENİYOR MU, ZAYIFLIYOR MU?
PROF. DR. H. EMRE BAĞCE

Önsöz

Bu sunu dosyasında, 16 Nisan 2017 tarihinde referandumda oylanan ve oylamaya katılanların yüzde 51 'inin oyu ile kabul edilen Anayasa değişikliğine dair çok sorunlu gördüğüm hususları, her yaştan, eğitimden, meslekten insanın rahatlıkla okuyup anlayacağı şekilde göstermeye çalıştım.

Değişiklikleri okuduğunuzda göreceksiniz ki, böyle bir Anayasa ile bir ülkenin sağlıklı şekilde, demokrasi, hukukun üstünlüğü ilkelerine göre yönetilmesi neredeyse imkansız olacaktır.

«Başkanlık sistemine geçilerek Meclis güçlendi» şeklindeki ifadelerin de gerçekliğe aykırı, bütünüyle halkı yönlendirmeye yönelik bir propaganda olduğu görülecektir.

Ülkemize, milletimize faydalı olması dileğiyle,

Prof. Dr. Emre Bağce

Devlet Kurumları (Bakanlıklar)

Anayasada “Bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri, yetkileri ve teşkilatı **kanunla** düzenlenir” yazıyordu. **Şimdi** “Bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri, yetkileri, teşkilat yapısı ile merkez, taşra teşkilatlarının kurulması **Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle** düzenlenir” dendi.

BÖYLECE CUMHURBAŞKANI

- Maliyeden, nüfusa bakanlıkların tüm teşkilat ve birimlerini kuracak, kaldıracak
- Askerlikten polise tüm birimlerin ve çalışanlarının görev ve yetkilerini belirleyecek

SONUÇ: Cumhurbaşkanı tüm bakanlıklara dair kararname adı altında kanun çıkarırken, Meclis Bakanlıkların yapısına ve işleyişine dair kanun çıkaramayacak.

SORU: Meclis kanun çıkaramaz, Cumhurbaşkanı Meclis’in üstünde yer alır hale getirildi. Şimdi Meclis güçlenmiş mi oldu?

Meclis ve Cumhurbaşkanlığı Seçimleri

Meclis seçimleri 4 yılda bir, **Cumhurbaşkanlığı seçimi** 5 yılda bir farklı zamanlarda yapılıyordu.

Şimdi, Meclis ve Başkan seçimleri birleştirildi, aynı güne getirildi. Hatta ikisinin oy pusulası kanunla aynı zarfın içine konarak kullanılacak.

SONUÇ: Dünyada az sayıda sağlıklı işleyen başkanlık sistemlerinde yasama ve yürütmenin birbirini etkilememesi için birbirinden ayrı oluşur. Bu nedenle seçimleri de farklı tarihlerde yapılır.

SORU: Meclis ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri aynı güne getirilerek ve pusulaları aynı zarf içine konarak yasama yürütme birbirinden ayrılmış, Meclis güçlenmiş mi oldu?

Meclis Seçimlerinin Yenilenmesi

- **Cumhurbaşkanı** seçimlerden sonra 45 gün içinde hükümet kurulamazsa, **Meclis** ise istediği zaman basit çoğunlukla (fiili olarak 276 oyla) Meclis seçimlerini yenileme kararı verebiliyordu.
- **Şimdi, Başkan** sebep göstermeden dilediği zaman Meclis seçimlerinin yenilenmesine karar verebilecek, fakat **Meclis** ancak üye tamsayısının beşte üç çoğunluğuyla (360 milletvekili oyuyla) Meclis seçimlerinin yenilenmesine karar verebilecek.

SONUÇ: Başkanlık sistemlerinde iki seçim ayrı yapılır, süreleri sabittir. Başkan kesinlikle Meclisi feshedemez.

SORU: Başkan sebep göstermeden, istediği zaman, tek başına, Meclis ise 360 milletvekili olursa Meclis seçimini yenileyebilecek. Şimdi Meclis güçlenmiş mi oldu?

Hükümet Üzerindeki Meclis Denetimi

- Milletvekilleri yürütmenin başı olan Başbakana veya Bakanlara Sözlü ve Yazılı Soru sorabiliyordu. Şimdi Milletvekilleri Cumhurbaşkanına, yardımcılara ve Bakanlara sözlü soru soramayacak. Milletvekilleri Başkan yardımcılara ve Bakanlara sadece yazılı soru sorabilecek.
- Milletvekilleri Cumhurbaşkanına ne sözlü ne yazılı soru sorabilecek.
- Meclis Bakanlar Kurulu veya herhangi bir Bakan hakkında Gensoru önergesi verebiliyor, güven oylaması isteyebiliyordu. Şimdi, Gensoru veya güven oylaması kaldırıldı.

SONUÇ: Meclis'in Bakanlıkların çalışmasına dair bilgi edinme ve denetim yolları başlığı bile Anayasadan kaldırıldı.

SORU: Şimdi Meclis güçlenmiş mi oldu?

Suç İşleyen Bakanların Durumu

- Anayasada, Başbakan veya Bakanlar hakkında 55 milletvekili Meclis Soruşturma Önergesi verebilirdi. Soruşturma önergesi basit çoğunlukla gündeme alınır ve salt çoğunluk (276 MV) ile suçlanan Başbakan veya Bakan Yüce Divan'a gönderilebilirdi.
- **Şimdi**, suçlanan Başkan Yardımcıları ve Bakanlar hakkında Meclisin salt çoğunluğu (301 MV) ile soruşturma önergesi verilebilecek. Soruşturma önergesi Meclisin 3/5'ünün (360 MV) oyu ile gündeme alınabilecek. Suç işlediği iddia edilen Başkan Yardımcıları ve Bakanlar ancak 400 milletvekilinin oyu ile Yüce Divan'a gönderilebilecek.

SONUÇ: Suç işlediği iddia edilen Başkan Yardımcıları ve Bakanlarla ilgili Meclis soruşturması açılması ve yargılanmaları zorlaşıyor.

SORU: Şimdi Meclis güçlenmiş mi oldu?

Kararname mi, Kanun mu Hakim Olacak?

- Demokrasi ve hukukun üstün olduğu ülkelerde kanunları Meclis yapar, hükümet uygular. Yargı ise denetler.
- Türkiye’de kanun yapma yetkisi Meclis’teydi. Cumhurbaşkanı bir kanunu yeniden görüşülmek üzere geri gönderirse, basit çoğunluk (en az 139 MV) ile Meclis kanunu değiştirmeden kabul ederse Cumhurbaşkanı kanunu yayımlamak zorundaydı.
- **Şimdi**, Cumhurbaşkanı kararname adı altında tek başına Meclis gibi kanun çıkarabilecek.
- Ayrıca Meclis’in çıkardığı kanunları geri gönderebilecek; Meclis Cumhurbaşkanının geri gönderdiği bir kanunu salt çoğunluk (301 MV) ile aynen kabul ederse kanunu yayımlayacak, yoksa Meclis kanun çıkaramayacak.

SORU: Şimdi Meclis güçlenmiş mi oldu, yoksa Cumhurbaşkanı karşısında etkisi mi azaldı?

Bütçe Çıkarma Yetkisi

- Demokrasi ve hukukun üstün olduğu ülkelerde bütçe yapma yetkisi Meclislerdedir. Meclis Bütçe yetkisi yoluyla, yürütmeyi dizginler, denetler. Cumhurbaşkanı ve hükümetleri Meclisle uyumlu çalışmaya ve kanunlara saygılı davranmaya zorlar.
- Ülkemizde de bütçe yapma yetkisi bütünüyle Meclis'teydi. Yürütme ise Meclisin yaptığı bütçeyi uygular, kullanırdı.
- **Şimdi**, Meclis Bütçe kanunu çıkarmamış olsa bile, bir yıl önceki Bütçe otomatik artırılarak Cumhurbaşkanı tarafından kullanılacak. Böylece, Cumhurbaşkanı kendisini Meclis'e karşı sorumlu hissetmeden davranabilecek.

SONUÇ: Meclis'in bütçe ile ilgili yetkisi zayıflatıldı.

SORU: Şimdi Meclis mi güçlenmiş oldu, Cumhurbaşkanı mı?

Partili (Parti Başkanlı) Cumhurbaşkanlığı

Anayasa'da, Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisi ile ilişkisi kesilir ve TBMM üyeliği sona erer, deniyordu.

Şimdi, Cumhurbaşkanı'nın "tarafsızlığı", başlığıyla birlikte kaldırıldı
Cumhurbaşkanı'nın varsa partisi ile ilişkisi kesilir hükmü Anayasadan çıkarılarak partili başkanlığın yolu açıldı.

SONUÇ: 16 Nisan referandumu kabul edildikten sonra uygulamaya kondu.

SORU: Herhangi bir cumhurbaşkanının, resmi olarak tüm vatandaşlara karşı eşit mesafede durması, mümkün mertebe herkesin cumhurbaşkanı olarak tarafsız davranması mı istenir, yoksa bir partinin mensubu ve başkanı olması mı?

Cumhurbaşkanına Kim Vekalet Edecek?

Cumhurbaşkanına görevi başında bulunmadığı sürede TBMM Başkanı vekalet ediyordu.

Şimdi Seçilmemiş olan Başkan Yardımcısı, Cumhurbaşkanına vekâlet edecek ve Seçilmiş olan Cumhurbaşkanına ait, Kararname çıkarmak dahil tüm yetkileri kullanacak.

SONUÇ: Demokratik başkanlık sistemlerinde Başkan Yardımcıları da seçimle belirlenir.

SORU: Bu değişiklikle Meclis güçlenmiş mi oldu? Cumhurbaşkanına görevinin başında bulunmadığı vakit, hem halk hem de Meclis tarafından iki defa seçilmiş Meclis Başkanının vekalet etmesi mi, yoksa seçilmemiş bir kimsenin vekalet etmesi mi daha öngörülebilir ve demokratiktir?

Cumhurbaşkanı Neler Yapabilir? (Sadece Bir Kısım)

Bir veya daha fazla Başkan Yardımcısı ile Bakanları atar ve görevlerine son verir.

Üst kademe kamu yöneticilerini atar, görevlerine son verir.

Üst kademe kamu yöneticilerinin atanmasına ilişkin usul ve esasları Başkanlık kararnamesiyle düzenler.

Milli güvenlik politikalarını belirler.

Bakanlıkların kurulması kaldırılması dahil yürütmeye dair tüm konularda kararname çıkarır.

Başkan tek başına olağanüstü hal ilan edebilir ve Anayasa m.104 ile sınırlı olmadan OHAL kararnameleri çıkarabilir.

Kamu Tüzel Kişiliği Nasıl Kurulacak?

Anayasada, "kamu tüzelkişiliği, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulur" deniyordu.

Şimdi "kamu tüzelkişiliği, ancak kanunla veya cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulabilir" dendi.

SONUÇ: Belediye, İl Özel İdaresi, İl, İlçe, Eyalet vb. kamu tüzel kişiliği ancak Meclis tarafından kanun ile kurulabilirken, şimdi Cumhurbaşkanı tek başına il, ilçe, eyalet kurabilecek şekilde Meclisin yetkisine ortak edilmiştir.

SORU: Meclis güçlendirilmiş mi oldu, yoksa kamu tüzel kişiliklerinin kurulmasında belirsizlik artmış mı oldu? Böyle bir değişikliğin amacı ne olabilir, hiç düşündünüz mü?

Genelkurmay Başkanına Ne oldu?

Anayasada "Genelkurmay başkanının görev ve yetkileri kanunla düzenlenir." yazıyordu.

Anayasa değişikliği ile bu madde Anayasa'dan kaldırıldı.

SONUÇ: Bu şekilde, Genelkurmay başkanının görev ve yetkileri Başkanlık kararnamesi ile düzenlenebilecek.

SORU: Bu şekilde Meclis'in gücü artmış mı oldu, yoksa Meclis'in yetkisi Cumhurbaşkanı ile paylaşılmış mı oldu? Bu değişiklikle nasıl bir amaç güdülmüş olabilir?

Millî Savunma Bakanlığı, Genelkurmay Başkanlığı ve Kuvvet Komutanları İlişkisi

Anayasada "Millî Savunma Bakanlığının, Genelkurmay Başkanlığı ve Kuvvet Komutanları ile ilişkileri ve yetki alanı kanunla düzenlenir« deniyordu.

Şimdi, bu madde Anayasa'dan kaldırılmış oldu.

SONUÇ: Millî Savunma Bakanlığının, Genelkurmay Başkanlığı ve Kuvvet Komutanları ile ilişkileri ve yetki alanı Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenmek için böyle yapıldı.

SORU: Millî Savunma Bakanlığının Genelkurmay Başkanlığı ve Kuvvet Komutanları ile ilişkisinin kanunla mı, kararnameyle mi düzenleneceği belirsiz hale getirilerek, Meclis güçlenmiş mi oldu, yoksa zayıflatılmış mı?

Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliđi Ne Oldu?

Anayasada, "Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliđinin teşkilatı ve görevleri kanunla düzenlenir." yazıyordu.

Ŗimdi, "Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliđinin teşkilatı ve görevleri Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenir." yazdı.

SONUÇ: Meclis'in Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliđi ile ilgili kanun çıkarması Anayasa değişikliği ile önlenmiş oldu.

SORU: Bu şekilde Meclis güçlenmiş mi oldu, yoksa zayıflatıldı mı? Bu değişiklikle Cumhurbaşkanı Meclisin üzerinde yer almış oldu mu, olmadı mı?

Devlet Denetleme Kuruluna Ne Oldu?

Anayasada, "Devlet Denetleme Kurulunun işleyişi, üyelerinin görev süresi ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir." deniyordu. Şimdi, "Devlet Denetleme Kurulunun işleyişi, üyelerinin görev süresi ve diğer özlük işleri Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenir" dendi.

Ayrıca, "Devlet Denetleme Kurulu Üyeleri ve Üyeleri içinden Başkanı, kanunda belirlenen nitelikteki kişiler arasından Cumhurbaşkanınca atanır." deniyordu. Şimdi, "Cumhurbaşkanı Devlet Denetleme Kurulunun Başkan ve üyelerini atar" denerek kanunda belirtilen nitelikler de kaldırılmış oldu.

SONUÇ: Cumhurbaşkanı Devlet Denetleme Kurulu ile ilgili istediği gibi tasarrufta bulunabilecek ve Meclis bu kurulun yapısı, işleyişi, üyelerin niteliği ve görevleriyle ilgili kanun çıkaramayacak.

SORU: Böylece Meclis güçlenmiş mi, etkisiz hale mi gelmiş oldu?

Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Ne Oldu?

Anayasada, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun (HSYK) 22 Asıl, 12 yedek üyesi bulunuyordu. 22 üyenin dördünü Cumhurbaşkanı seçiyor. 16'sı hakim ve savcıların kendi arasında yaptıkları seçimle belirleniyordu.

Şimdi, Hakimler ve Savcılar Kurulu'nun üye sayısı 22'den 13'e indirildi. Bu üyelerin 6'sı Cumhurbaşkanı, 7'si Meclis tarafından belirleniyor.

SONUÇ: Cumhurbaşkanı Parti Başkanı da olabildiği için, Meclise seçilecek Milletvekillerini de belirlemekte; onlar vasıtasıyla da HSK'ya Meclis tarafından seçilecek üyeleri belirleyebilmektedir.

SORU: HSK değişikliği ile, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı sağlanmış mı oldu, yoksa yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı zedelenmiş mi oldu?

Türkiye Nereden Nereye Gidiyor?

16 Nisan 2017 tarihinde oylanan Anayasa Değişikliği Referandumu ile Türkiye parlamenter sistemden başkanlık sistemine geçti.

24 Haziran 2018'de yapılacak seçimden sonra, bu sunu dosyasında belirtilen değişikliklere göre yönetilmeye başlanacak.

Başkanlık sistemi ABD’de Nasıl İşliyor?

ABD, 50 eyaletten oluşan bir **federasyondur**. Bu nedenle ABD’de seçilen başkan tüm ülkede, tüm meselelere karışamaz, müdahale edemez. Her devletin kendi Meclisi, seçilmiş yöneticileri, mahkemeleri vardır. Başkan özellikle **dış politika** ve **savunmada** etkilidir. **Senato onayı olmadan** Bakan atayamaz. Senato ayrıca Bakanları **sözlü olarak sorguya çeker**. ABD’de **Bakanlıklar kanunla kurulur** ve kaldırılır. Başkan keyfine göre, bakanlık kurup kaldıramaz. ABD’de **başkan bütçe yapamaz**, Kongre’den onay almadan bütçe kullanamaz. Ayrıca **başkan yardımcısı seçimle gelir**, önceden bellidir.

Görüldüğü gibi, yürütmede kimlerin olacağını belirlemek farklı (bakan atamak), yürütmenin sistemini, işleyişini belirlemek (tüm merkez ve taşra teşkilatlarıyla birlikte bakanlık kurmak veya kaldırmak) farklıdır. Türkiye’de benimsenen sistemde yukarıdakilerin hiçbiri bulunmamaktadır. Bu da, Meclisin üzerinde yer alan keyfi bir cumhurbaşkanı yönetimi anlamına gelmektedir. Güçler ayrımı, denge ve denetleme ciddi şekilde ihlal edilmektedir.

Dünyada Hangi Ülkeler Parlamenter Sistem ile Yönetiliyor?

[Almanya](#), [Andorra](#), Antigua ve Barbuda, Arnavutluk, [Avustralya](#), [Avusturya](#), Bahamalar, Bahreyn, Bangladeş, Barbados, [Belçika](#), Belize, Birleşik Arap Emirlikleri, [Bosna Hersek](#), Botswana, [Bulgaristan](#), Butan, [Çek Cumhuriyeti](#), [Danimarka](#), Dominika, [Estonya](#), Etiyopya, Fas, Fiji, [Finlandiya](#), [Grenada](#), Guyana, Güney Afrika, [Hırvatistan](#), Hindistan, [Hollanda](#), Irak, [İngiltere](#), [İrlanda](#), [İspanya](#), İsrail, [İsveç](#), [İsviçre](#), [İtalya](#), [İzlanda](#), Jamaika, [Japonya](#), Kamboçya, [Kanada](#), [Karadağ](#), Kırgızistan, Kiribati, [Kosova](#), Kuveyt, Lesoto, [Letonya](#), [Lihtenştayn](#), [Litvanya](#), Lübnan, [Lüksemburg](#), [Macaristan](#), [Makedonya](#), Malezya, [Malta](#), Marşal Adaları, Mauritius, Moldova, [Monako](#), Nauru, Nepal, [Norveç](#), Pakistan, Papua Yeni Gine, Saint Kitts ve Nevis, Saint Lucia, Saint Vincent ve Grenadinler, Samoa, San Marino, [Singapur](#), [Slovakya](#), [Slovenya](#), Solomon Adaları, Tayland, Tonga, Trinidad ve Tobago, Tuvalu, Ürdün, Vanuatu, [Yeni Zelanda](#), [Yunanistan](#).

Dünyada Hangi Ülkeler Yarı Başkanlık Sistemi ile Yönetiliyor?

Burkina Faso, Cezayir, Cibuti, Çin, Demokratik Kongo, Doğu Timor, Ermenistan, Filistin, [Fransa](#), Gabon, Gine Bissau, Gürcistan, Haiti, Hong Kong, İran, Kamerun, Kuzey Kıbrıs, Madagaskar, Mali, Mısır, Moğolistan, Moritanya, Namibya, Nijer, Orta Afrika, Peru, [Polonya](#), [Portekiz](#), [Romanya](#), Rusya, Sao Tome ve Principe, Senegal, Sırbistan, Sri Lanka, Suriye, Tanzanya, Tayvan, Togo, Tunus, Ukrayna, Yeşil Burun

Dünyada Hangi Ülkeler Başkanlık Sistemi ile Yönetiliyor?

Afganistan, [Amerika Birleşik Devletleri](#), Angola, Arjantin, Azerbaycan, Belarus, Benin, Bolivya, Brezilya, Burundi, Çad, Dominik Cumhuriyeti, Ekvator, Ekvator Ginesi, El Salvador, Endonezya, Fildişi Sahili, Filipinler, Gambiya, Gana, Gine, Guatemala, [Güney Kore](#), Güney Sudan, Honduras, Kazakistan, Kenya, Kıbrıs, Kolombiya, Komor, Kongo, Kosta Rika, Liberya, Malavi, Maldivler, Meksika, Mikronezya, Mozambik, Myanmar (Burma), Nijerya, Nikaragua, Özbekistan, Palau, Panama, Paraguay, Porto Riko, Ruanda, Seyşeller, Sierra Leone, Sudan, Surinam, Şili, Tacikistan, [Türkiye](#), Türkmenistan, Uganda, Uruguay, Venezuela, Zambiya, Zimbabve